

تاکی کورد له قهیرانی گێرانهوه دا: له تهنیایی ستراتیژییهوه بو دهولهتسازی تۆری

دهق: کهیوان فاتحی

ریکهوتی نووسین: ۲۰، جۆمهردانی ۱۴۰۵

بو تیگه‌په‌شتن له دۆخی ئیستای تاکی کورد، پێویسته
وه‌رچه‌رخانیکی گه‌وره له سایکۆلۆژیا و شوناسی ئهم تاکه‌دا، له
نیوان مملانی میژووبیه‌کان و هاوکیشه ئالۆزمکانی سه‌ردهمی
نویدا بێته کایه‌وه. له سه‌دهی بیسته‌مه‌دا، بنه‌مای پرسی کورد
رووبه‌رووبوونه‌وهی راسته‌خۆی ئهو هیزه داگیرکهرانه بوو
که بوونیان ئینکار ده‌کرد. له‌و قوناغه‌دا، تاک گه‌یژۆده‌ی قه‌یرانی
مانا ده‌بوو، به‌لام «به‌رگری» و «قوربانیدان بو نه‌تسه‌وه»، ببوو
ئهو مانا چه‌سپاوه‌ی که ماندار بوو و ژبانی خۆی پێ پیناسه
ده‌کرد.

به‌لام ئهم‌رو، تاکی کورد له کاتیکدا هه‌شتا بارگرانیی سته‌مه
میژووبیه‌که‌ی له‌سه‌ر شانه، فریدراوه‌ته ناو سه‌ردهمی تۆره‌کان
و کرانه‌وه‌ی جیهانییه‌وه. ئهم دۆخه تاک ده‌خاته گه‌یژاویکی
دژوازه‌وه؛ ئهو چیدی ناتوانیت ته‌نیا له شینوازه میژووبیه‌کانی
خه‌باتدا مانا وه‌رگریت، به‌لکوو که‌وتوه‌ته ناو قه‌یرانیکی قوول
که «قه‌یرانی گه‌یرانه‌وه» یه. له‌بری گه‌یرانه‌وه‌یه‌کی نه‌تسه‌وه‌یی
یه‌که‌گرتوو، تاک گه‌یژۆده‌ی چه‌ندین گه‌یرانه‌وه‌ی ناوخۆیی
دژبه‌یه‌ک بووه: گه‌یرانه‌وه‌ی به‌سه‌رچووی حیزبی، ئیسلامی
سیاسی، لیبرالیزمی به‌کاربه‌ر، ناومیدی تاراوگه و

روالتهبندی سۆشیالمیدیا. تاکی کورد لهم زریانی گیرانهوه نهرمانهدا ون بووه و دهپرسیت: «چۆن دهتوانم لهم په‌رتبوننهوه به‌رمو بونیادنانهوهی "خۆ" م هه‌نگاو بننیم؟»

یه‌کم: ته‌نیاپی ستراتیژی وه‌ک په‌ناگه پاش شکسته‌نیاپی مه‌زنه‌گیرانهوه‌کان و بیهیوایی له سیستمه‌کان، چه‌مکی «ته‌نیاپی ستراتیژی» ده‌بیته تاچه په‌ناگه‌ی ئارام. ئه‌مه‌ش ده‌قاوده‌ق له‌گه‌ل تیۆری «کشانهوه و گه‌رانهوه» (Withdrawal and Return) ی ئارنۆلد تۆینی یه‌ک ده‌گرته‌وه، که پنی وایه‌ پرزگاربوونی کۆمه‌لگه له چه‌قبه‌ستووی، به‌ستراوته‌وه به‌کشانهوه‌ی کاتی تاکی دا‌هینه‌ر له ژاوه‌ژاوی گشتی، به‌مه‌به‌ستی دۆزینه‌وه‌ی چاره‌سه‌ر و پاشان گه‌رانهوه بو ده‌قی گۆرانکاری.

ئهم کشانه‌وه‌یه هه‌له‌اتن نییه له به‌رپرسیاریتی، به‌لکوه پرۆسه‌یه‌کی ئاگایانه‌یه بو ئه‌وه‌ی تاک بیته «ته‌نیاپه‌کی به‌ره‌مه‌ن». له‌جیاتی چاوه‌روانی بو دروشمه‌ گه‌وره‌کان، تاک له‌ ریگه‌ی دلسۆزی بو مایکروچیرۆکه‌کان و به‌جیگه‌یانندی ئه‌رکه‌ پشه‌یه‌کانیه‌وه، له‌ زه‌لکاوی دروشمی بیناوه‌رۆک پرزگار ده‌بیته و له‌ ده‌وری خۆی بازنه‌یه‌کی بچووکي مانا دروست ده‌کات، تا وه‌ک دوورگه‌یه‌کی دله‌نیاپی خۆی به‌هه‌یز بکات.

دووه‌م: ئاسته‌نگه‌کانی گه‌رانهوه و بونیادنانی ئیکۆسیسته‌می متمانه‌ کاتی تاکی وشیار له‌ ته‌نیاپی ستراتیژی‌یه‌که‌ی دینه‌ ده‌روه بو ئه‌وه‌ی بیته تاکی خۆبه‌ریۆبه‌ری کۆمه‌لایه‌تی، رووبه‌رووی لیشه‌وی ژاوه‌ژاوی دیجیتالی، نائومیدی سیسته‌ماتیک و پۆپۆلیزم ده‌بیته‌وه که وه‌هم ده‌فرۆشیت بو ئه‌وه‌ی

خەلک لە بەرپر سیاریتی ھەلئین. ھەروەھا ڕووبەر ڕووی دوو
ئاستەنگی دەروونی دیکەش دەبیتەو:

ناسازگاریی دەروونی: سەرکەوتنی تاکی کارامە، شکستەکانی
کەسانی تەمبەل دەخاتە ڕوو، بۆیە ھەولێ تێکشکاندنی دەدەن.

سیندرۆمی گۆلبەرۆژە بەرزەکە: ھەزری کۆمەلگە بۆ بڕینی
سەری ھەر کەسێک کە لە ئاستیکی دیاریکراودا بەرزتر
ببیتەو.

بۆ تێپەراندنی ئەمە، پێویستە تاک بە سێ قوناغ، «تۆری متمانە»
بونیاد بنیت: داھینان لە ئاستی بچووکدا، راکیشانی کەسانی
ھاوشیوە بۆ پیکھینانی تۆریکی نافەرمی، و دواچار
دروستکردنی کاریگەریی بازنەیی بۆ پیکەوگریدانی ئەم
دوورگانە. دژەژەھری ئیفلیجیی کۆمەلگە، «سەرکردایەتی
بێدەنگ» ە کە لە ڕیگەیی مایکروچیرۆکەکانەو، شوکیکی
دەروونی بەسەر ژینگە بێمتمانەکەیدا دەھینیت.

سێیەم: سەرکردایەتی کۆمەلایەتی و دەولەتسازیی تۆری
(سیستەمی جیگرموہ) لەو کۆمەلگایانەیی دامەزراوہ
فەرمییەکانیان پەککەوتوون، «سەرکردایەتی کۆمەلایەتی» بە
شیوہیەکی خۆڕسک دەبیتە سیستەمی جیگرموہ. ئەم
سەرکردایەتیە پڕۆسەییەکی نافەرمییە کە بەبێ پشتبەستن بە
دەسەلاتی یاسایی و لە ڕیگەیی ھاوسۆزییەو کۆمەلگە ڕیک
دەخات. کاتیک ئەم تۆرە متمانەپیکراوانە یەک دەگرن، قوناغی
«دەولەتسازیی تۆری» دروست دەبیت، کە کاریگەرییەکانی لە
چەندین ئاستدا دەردەکەون:

دروستکردنی تۆری ئاسۆیی و بههاناومچوون: پشت بهستن به سندووقه ناوخۆییهکان و تۆری متمانه لهبری پیکهاته ستوونیهکان، که توانای بهرگری ئابووری بهرز دهکهنهوه و خیراتر بهدهم قهیرانهکانهوه دهچن.

پاراستنی ناسنامه و پهروهرده: کاتیک سیستهمی فهرمی، میژووی نهتهوهیهک پشتگۆی دهخات، تۆر دهبیتته قوتابخانهیهکی بیسنوور بۆ گواستنهوهی هینما کولتوورییهکان بۆ نهوهی نوێ.

بهرگری دابهشکراو (حکومهتی سبیه): بهیچهوانهی حیزبه ئاشکراکان که به ئاسانی سهکوت دهکرین، تۆره مهدهنیه نامهرکهزبیهکان «خالی شکستی ناوهندی» یان نییه.

بوژانهوهی سهرمایه کۆمه لایهتی: کۆمه لگه له بهکار بهریکی بیدهنگهوه دهگۆردریت بۆ هیزیکی چالاک که لهسهر بنهمای شهفافییهت و دوور له جهمسهرگیری سیاسی خۆی بهریوه دهبات.

مانیفیستی تاکی کاریگهر: بهرهو سیستهمیکی ئاسۆیی کیشه گهوره که لیره دایه: ئەم تهنیایییهی ستراتیژی ناتوانیت بۆ ههمیشه بهردهوام بیت. ئەگهر تۆری ئەم تاکه تهنیایانه له داها تودا نهبنه سیستهمیکی ئاسۆیی و مرویی، ئەوا سیستهمی گهندهل یان داگیرکهر دوا جار دیتته ناو تهنیاییی ستراتیژییه که شیان هوه و ئەو مانا بچووکانه شیان لێ زهوت دهکات.

نەخشهریگای ئەم کاروانه پشتی بهستوو به کردار له بچووکترین ئاستدا و پیداکری لهسهر بههاکان. مانیفیستی روژانهی تاکی کاریگهر لهم دیره دا چر دهبیتتهوه: «من چاوهڕێی

گۆرانی كۆمەلگە ناكەم تا كارەكەم بە باشى بكەم؛ بەلكوو
كارەكەم بە باشى دەكەم، تا كۆمەلگە ناچار بېت گۆرانی بەسەردا
بېت.».

تەنیا بەم جۆرە، گۆرانەوہى نوپى كورد دەبېتە داستانىكى
پراكتىكى و دەبېتە سەلمىنەرى ئەو راستىيە كە مانا، بەرھەمى
كردارە نەك قسە.

بۇ ئاگادارىي: ئەم بابەتە لە بلاگى ژيانەوہى ناوہندى تيشكىش بلاو
كراوہتەوہ